

नागरी सहकारी बँकांना एकरकमी कर्ज
परतफेड योजना लागू करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: युआरबी-१८०७/प्र.क्र.४५९(ब)/७-स,
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
दिनांक-१५ नोव्हेंबर, २०१७

वाचा -

१. शासन निर्णय क्रमांक: समक्रमांक दि. १०.०३.२००८
२. शासन निर्णय क्रमांक: समक्रमांक दि. १४.०३.२००८
३. शासन निर्णय क्रमांक: समक्रमांक दि. १४.०९.२०११
४. शासन निर्णय क्रमांक: समक्रमांक दि. २३.०५.२०१२
५. शासन निर्णय क्रमांक: समक्रमांक दि. २५.०९.२०१३
६. शासन निर्णय क्रमांक: समक्रमांक दि. २१.०१.२०१५
७. शासन निर्णय क्रमांक: समक्रमांक दि. १६.०३.२०१६

प्रस्तावना:-

राज्यातील नागरी सहकारी बँकांच्या अनुत्पादक कर्जामधील प्रभावी वसुलीसाठी सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी शासनास शिफारस केल्याप्रमाणे एकरकमी कर्ज परतफेड योजना राबविण्यास यापुर्वी वेळोवेळी शासनाने मंजूरी दिलेली आहे.

एकरकमी कर्ज परतफेड योजनेस मुदतवाढ मिळण्याबाबत अनेक नागरी सहकारी बँकांनी मागणी केली होती. नागरी सहकारी बँकांचे वाढते एन.पी.ए. कमी करण्याच्या दृष्टीने एकरकमी कर्ज परतफेड योजनेस वेळोवेळी मुदतवाढ दिल्यामुळे नागरी सहकारी बँकांचे वाढते एन.पी.ए. कमी होण्यास आतापर्यंत मदत झालेली आहे. ही बाब लक्षात घेऊन नागरी सहकारी बँकांसाठी एकरकमी कर्ज परतफेड योजनेस मुदतवाढ देण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता.

नागरी सहकारी बँकांच्या अनुत्पादक कर्जामधील प्रभावी वसुलीसाठी सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी पत्र जा.क्र.ना.बँका/१-सआ/ ओटीएस/ २०१७/ २०१७/१६७३, दि. २.०८.२०१७ अन्वये शिफारस केल्याप्रमाणे नागरी सहकारी बँकांसाठी एकरकमी कर्ज परतफेड योजनेस काही बदलांसह मुदतवाढ देण्याचा शासनाने निर्णय घेतलेला आहे.

शासन निर्णय:-

या शासन निर्णयासोबतच्या परिशिष्ट "अ" मध्ये नमुद केल्याप्रमाणे नागरी सहकारी बँकांसाठी एक रकमी कर्ज परतफेड योजना राबविण्यास शासन मंजूरी देत आहे. दि. ३१.०३.२०१६ पुर्वी

अनुत्पादक झालेल्या कर्जदारांना यापुढे एकरकमी कर्ज परतफेड योजनेचा लाभ घेण्यासाठी ही शेवटची संधी राहिल. ही योजना राबविण्यात यावी म्हणून महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम, १९६० च्या कलम-१५७ नुसार प्राप्त झालेल्या अधिकारांचा वापर करून शासन महाराष्ट्रातील नागरी सहकारी बँकांना भारतीय रिझर्व्ह बँकेच्या मार्गदर्शक सूचनांच्या अधिन राहून ही योजना अंमलात आणण्यापुरती महाराष्ट्र सहकारी संस्था नियम, १९६१ च्या नियम ४९ मधील तरतुदीमधून सूट देत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१७१११५१६००४४०३०२ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(रमेश शिंगटे)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. सर्व मा. विधान सभा सदस्य / मा. विधान परिषद सदस्य, विधानभवन, मुंबई ०३२.
२. मुख्य महाव्यवस्थापक (नागरी बँका), भारतीय रिझर्व्ह बँक, सेंट्रल ऑफीस, १ ला मजला, गारमेट हाऊस, वरळी, मुंबई-१८
३. उप मुख्य सरव्यवस्थापक, भारतीय रिझर्व्ह बँक, सेंट्रल ऑफीस, १ ला मजला, गारमेट हाऊस, वरळी, मुंबई-१८
४. सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
५. सर्व विभागीय सहनिबंधक, सहकारी संस्था
६. सर्व जिल्हा उपनिबंधक, सहकारी संस्था
७. मुख्य कार्यकारी अधिकारी व सचिव, दि महाराष्ट्र अर्बन को.ऑप.बँक फेडरेशन, लि., भारतीय क्रिडा मंदिर, ४ था मजला, पीबीनं ७१२०, वडाळा, मुंबई- ०३१ .
८. अध्यक्ष, दि महाराष्ट्र अर्बन को. ऑप. बँक असोसिएशन लि. मुंबई.
९. संचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई त्यांना विनंती करण्यात येते की, सदरहु शासन निर्णयास व्यापक प्रसिध्दी द्यावी.
१०. निवड नस्ती.

प्रत:- माहितीस्तव,

१. मा. मंत्री (सहकार), यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय मुंबई- ४०० ०३२.
२. मा. राज्यमंत्री (सहकार), यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय मुंबई- ४०० ०३२
३. मा. अ.मु.स. (सहकार), यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२
४. निवड नस्ती, ७-स.

परिशिष्ट - अ

(शासन निर्णय जा.क्र. युआरबी-१८०७/प्र.क्र.४५९(ब)/७-स, दिनांक १५ नोव्हेंबर, २०१७ सोबतचे)

नागरी सहकारी बँकांना लागू करण्यात आलेली एकरकमी कर्ज परतफेड योजना

१) **योजनेचे नाव :-** नागरी सहकारी बँकांसाठी एकरकमी कर्ज परतफेड योजना-२०१७

२) **योजनेसाठी पात्र कर्जदार -**

अ) दि.३१/०३/२०१६ अखेर जी कर्जखाती अनुत्पादक कर्जाच्या संशयित (Doubtful) किंवा बुडित (Loss) वर्गवारीत समाविष्ट केलेली असतील अशा सर्व कर्ज खात्यांना ही योजना लागू होईल.

ब) दि.३१/०३/२०१६ अखेर अनुत्पादक कर्जाच्या 'सबस्टँडर्ड' वर्गवारीत समाविष्ट झालेल्या व नंतर संशयित व बुडित वर्गवारीत गेलेल्या कर्जखात्यांना देखील ही योजना लागू होईल.

३) **योजनेसाठी अपात्र कर्जदार -**

रिझर्व्ह बँकेच्या मार्गदर्शक तत्वांनुसार सदर योजना ही पुढील कर्जांना लागू होणार नाही.

अ) फसवणूक, गैरव्यवहार करुन घेतलेली कर्जे व जाणिवपूर्वक थकविलेली कर्जे.

ब) रिझर्व्ह बँकेच्या मार्गदर्शक तत्वांचे अथवा आदेशांचे उल्लंघन करुन वितरीत केलेली कर्जे.

क) आजी व माजी संचालकांना व त्यांच्याशी हितसंबंध असणाऱ्या भागीदारी संस्था / कंपनी / संस्था यांना दिलेल्या कर्जांना अथवा त्यांची जामिनकी असणाऱ्या कर्जांना रिझर्व्ह बँकेच्या पूर्व परवानगीशिवाय सदर सवलत देता येणार नाही.

ड) संचालकांच्या कुटुंबातील व्यक्तींना दिलेल्या कर्जांसाठी अथवा ते जामीनदार असलेल्या कर्जांना सदर योजना लागू होणार नाही. { येथे 'कुटुंब' (Family) } म्हणजे म.स.का. कलम ७५(२) मधील स्पष्टीकरण १ मध्ये नमूद केलेप्रमाणे पत्नी, पती, वडील, आई, भाऊ, बहीण, मुलगा, मुलगी, जावई किंवा सून)

इ) पगारदारांच्या मालकांशी जर पगारकपातीचा करार झाला असेल तर अशा पगारदारांना दिलेल्या खावटी कर्जांसाठी सदर योजना लागू होणार नाही.

ई) शासकीय हमी असणाऱ्या कर्जांना सदर सवलत देता येणार नाही.

फ) न्यायालयासमोर तडजोड झालेल्या कर्जप्रकरणांना ही योजना लागू होणार नाही.

ग) शासकीय योजनेनुसार दिलेल्या कर्जांना सदर योजना लागू होणार नाही .

ज) मंजूर कर्जाचा विनियोग, कर्ज ज्या कारणाकरीता मंजूर केले असेल, त्या कारणाव्यतिरिक्त इतर कारणांकरिता केला असेल तर (Diversification of Funds) ही योजना लागू होणार नाही.

ह) रु.१० कोटींच्या वरील कर्जप्रकरणांना सदर योजना लागू करण्यासाठी निबंधकांची पूर्व परवानगी घेणे आवश्यक राहिल.

४) योजनेची मुदत

या योजनेची मुदत दि.३१ मार्च २०१८ पर्यंत राहिल. दि. २८ फेब्रुवारी २०१८ पर्यंत प्राप्त झालेल्या अर्जावर दि. ३१ मार्च २०१८ पर्यंत निर्णय घ्यावा लागेल.

५) योजनेची व्याप्ती

- ही योजना सर्व प्रकारच्या कर्जांना तसेच कर्जाव्यतिरिक्त दिलेल्या तात्पुरती उचल मर्यादा, बील डिस्काउंट व इतर आर्थिक सवलतींना लागू होईल.
- कोणत्याही कायद्यांतर्गत कारवाई चालू असणाऱ्या व कलम १०१ अन्वये वसूली दाखला प्राप्त व कलम ९१ अन्वये निवाडे प्राप्त झालेल्या कर्जांनासुद्धा ही योजना लागू होईल.
- जेथे कर्जदाराची एकापेक्षा जास्त कर्जखाती असतील व त्यापैकी एखादे / काही कर्जखाती अनुत्पादक झाली म्हणून इतर सर्व कर्जखाती 'समूह कर्जे' म्हणून अनुत्पादक होतात. तर त्या समूह कर्जापैकी जे खाते / खाती प्रत्यक्षात अनुत्पादक झाली असतील केवळ त्याच खात्यांना एक रकमी कर्ज परतफेड योजनेची सवलत मिळेल.

६) योजनेसाठी तडजोडीचे सूत्र

रिझर्व्ह बँकेने उत्पन्न संकल्पना - जिदगीचे वर्गीकरण व अनुत्पादक जिदगीसाठी करावयाच्या तरतुदीसाठी प्रसिध्द केलेल्या मास्टर सर्क्युलर क्रमांक १२ दिनांक १/७/२०१५ नुसार कर्जखात्याचे केलेले वर्गीकरण खालीलप्रमाणे आहे.

अक्र	जिदगी वर्गीकरण	थकीत कालावधी
१	सबस्टॅन्डर्ड जिदगी (Substandard)	अनुत्पादक झाल्यानंतर १२ महिने पर्यंत
२	संशयीत-१ (Doubtful-१)	संशयीत-१ झाल्यानंतर १२ महिने
३	संशयीत-२ (Doubtful-२)	संशयीत-१ झाल्यानंतर ३६ महिने पर्यंत
४	संशयीत-३ (Doubtful-३)	संशयीत-१ झाल्यानंतर ३६ महिने व त्यावरील
५	बुडीत (Loss)	बँक, लेखापरीक्षक, सहकार विभाग यांनी प्रमाणित केलेनुसार

- ज्या दिवशी संबंधित कर्जखाते हे अनुत्पादक कर्जाच्या संशयीत-१ (Doubtful-१) या वर्गवारीत वर्गीकृत केले असेल त्या दिवशीचा लेजर बॅलन्स व येणे व्याज अशी एकत्रित रक्कम येणे समजावी.
- वरील रकमेपैकी केवळ मुद्दल रकमेवर द.सा.द.शे. ८% दराने सरळव्याज पद्धतीने तडजोडीच्या दिनांकापर्यंत व्याजाची आकारणी करावी.
- वर कलम 'अ' आणि 'ब' मध्ये नमूद केलेल्या एकत्रित रकमेतून कर्जदाराने अनुत्पादक कर्जाच्या संशयीत-१ (Doubtful-१) या वर्गवारीत सदर खाते वर्गीकृत केल्यानंतरच्या तारखेनंतर भरणा केलेल्या रकमेची वजावट (अ अधिक ब मध्ये नमूद एकत्रित रकमेतून) दिल्यानंतर जी रक्कम येणे राहिल ती 'तडजोड रक्कम' समजावी.

- ड) दिनांक ३१.३.२०१६ रोजी किंवा तत्पूर्वी जी कर्जखाती संशयीत (Doubtful-३) किंवा बुडीत (Loss) या प्रकारात वर्गीकृत केली असतील व त्या कर्जखात्यांची नफा-तोटा पत्रकामध्ये १००% तरतूद केली असेल अशा Chronic कर्जखात्यांवर कर्जखाते ज्या दिनांकास संशयीत (Doubtful-३) किंवा बुडीत (Loss) या प्रकारात वर्गीकृत केले असेल त्या दिनांकाअखेरची येणेबाकी (Ledger Balance) एवढी रक्कम वसूल करण्यात यावी. सदर कर्जखात्यांवर संशयीत (Doubtful-३) किंवा बुडीत (Loss) च्या दिनांकानंतर व्याज वसूल करण्यात येणार नाही.
- इ) दिनांक ३१.३.२०१६ रोजी किंवा तत्पूर्वी जी कर्जखाती संशयीत - ३ (Doubtful-३) किंवा बुडीत (Loss) या प्रकारात वर्गीकृत केली असतील व सदर कर्जदार मयत असेल तर, मयत थकीत कर्जदारांच्या वारसांकडून वसूली करतांना सदरचे खाते संशयीत-१ (Doubtful-१) मध्ये वर्ग झाल्याच्या दिनांकारोजीची एकूण येणे (मुद्दल + व्याज) रक्कम वसूल करावी.
- ७) **बँकांनी करावयाची कार्यवाही**
- अ) सदर योजना स्विकारणे बँकांवर बंधनकारक नाही. मात्र सदर योजना स्विकारल्यानंतर ती सर्व कर्जदारांमध्ये कोणताही भेदभाव न करता समान पद्धतीने लागू करण्याचे बंधन बँकांवर राहिल.
- ब) सदर योजना स्वीकारावयाची अथवा नाही याचा निर्णय बँकांनी घ्यावयाचा आहे. मात्र योजना स्विकारल्यानंतर त्या संदर्भातील संचालक मंडळाचा ठराव, योजना जाहीर केल्यानंतर जिल्हा उपनिबंधकांकडे ३० दिवसांत सादर करणे आवश्यक राहिल.
- क) योजना स्वीकारल्यानंतर त्याची माहिती सर्व शाखांच्या नोटीस बोर्डवर लावणे बँकांना बंधनकारक आहे. तसेच ग्राहकांनी मागणी केल्यास या योजनेची प्रत देण्याचे बंधन बँकांवर राहिल.
- ड) योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी बँकेचे अध्यक्ष, दोन/तीन संचालक व मुख्य कार्यकारी अधिकारी हे त्या उपसमितीचे सदस्य असतील. सदर समितीने मंजूर केलेल्या प्रकरणांना संचालक मंडळाच्या पुढील सभेमध्ये मान्यता घेणे आवश्यक राहिल.
- इ) या योजनेअंतर्गत नामंजूर करण्यात येणाऱ्या सर्व कर्जदारांना कारणासह नामंजूरीचे पत्र देणे बँकांवर बंधनकारक राहिल.
- ई) एन.पी.ए. ची तारीख व वर्गवारी बँकेच्या दफतराप्रमाणे व लेखापरिक्षकांनी प्रमाणित केल्याप्रमाणे निश्चित करण्यात यावी. कर्ज परतफेडीसंबंधी बाबींमधील वाद महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम, १९६० चे कलम ९१ अंतर्गत सोडविण्याची तरतूद आहे. त्याप्रमाणे सदर योजनेचा लाभ देणेचे अनुषंगाने अगर तडजोड रकमेबाबत काही वाद निर्माण झाल्यास त्याबाबत संबंधित तरतूदीप्रमाणे कार्यवाही करण्यात यावी.
- फ) तडजोड रकमेचा भरणा कर्जदारांनी त्याच बँकेतून नवीन कर्ज घेऊन करावयाचा नाही. बँकेतील अशा इतर कोणत्याही कर्जातून तडजोड रकमेचा भरणा झाल्यास, त्याकरीता संचालक मंडळास जबाबदार धरून कारवाई करण्यात येईल.

- ग) सदर कर्ज परतफेड योजनेंतर्गत कर्जखाते बंद करताना संबंधित कर्जदारास नव्याने कर्ज / सवलत देता येणार नाही. कर्जदारास पुढील ५ वर्षांपर्यंत बँकेकडून कोणत्याही प्रकारचे कर्ज / सवलत घेता येणार नाही तसेच तो बँकेतील कोणत्याही कर्जास / सवलतीस ५ वर्षे जामीन राहू शकणार नाही.
- ह) सदर योजनेअंतर्गत अर्जामध्ये नमूद करण्यासाठी कर्जदाराने आपल्या कर्जखात्याची (लेजर) माहिती मागितल्यास बँकेने सदरची माहिती कर्जदारास तात्काळ उपलब्ध करून दयावी.

८) परतफेड करण्यासाठी कालावधी

- अ) कर्जदाराने नागरी सहकारी बँकांसाठी या एक रकमी कर्ज परतफेड योजनेनुसार करावयाच्या अर्जासोबत, सदर कर्ज प्रकरण ज्या दिवशी अनुत्पादक कर्जाच्या संशयीत-१ (Doubtful-१) या वर्गवारीत वर्गीकृत केले असेल, त्या दिवशीच्या लेजर बॅलन्सच्या (मुद्दल + व्याज) किमान ५% रक्कम भरणे आवश्यक आहे.
- ब) i) नागरी सहकारी बँकांसाठी एकरकमी परतफेड योजने अंतर्गत अर्ज मंजूरीचे पत्र प्राप्त झाल्यापासून कर्जदाराने एक महिन्यात तडजोडीची सर्व रक्कम भरणे आवश्यक आहे. अथवा
- ii) नागरी सहकारी बँकांसाठी एकरकमी कर्ज परतफेड योजनेंतर्गत अर्ज मंजूरीचे पत्र प्राप्त झाल्यापासून एक महिन्याचे आंत कर्जदाराने तडजोड रकमेच्या किमान २५% रक्कम भरल्यास उर्वरित रक्कम भरण्यास पुढील जास्तीत जास्त ११ मासिक हप्त्यांचा कालावधी देता येईल. कर्जदाराने १ महिन्यांत २५% रक्कम न भरल्यास सदर योजनेचा लाभ घेणेस कर्जदाराने नकार दिला आहे असे समजून कर्जदाराने अर्जासोबत भरणा केलेली ५% रक्कम बँकांनी मुद्दलात जमा करून घेतली जाईल.
- iii) उर्वरित ७५% रकमेचा भरणा पुढील ११ मासिक हप्त्यांमध्ये करावयाचा असून, त्यास **द.सा.द.शे.८% दराने** सरळव्याज पध्दतीने व्याजाची आकारणी केली जाईल. या कालावधीत कोणताही हप्ता भरण्यास उशीर झाल्यास त्यावर उशीर झालेल्या मुदतीसाठी व उशीर झालेल्या रकमेवर द.सा.द.शे. २% दंड व्याज आकारण्यात येईल.
- क) प्रथम १२ महिन्यांच्या कालावधीत तडजोड रकमेचा संपूर्ण भरणा अर्जदाराने न केल्यास, उर्वरित रकमेसाठी त्यास जास्तीत जास्त १२ महिन्यांचा जादा कालावधी दिला जाईल व अशा कालावधीसाठी उर्वरित रकमेवर **द.सा.द.शे. ११%** व्याजदर आकारला जाईल. या वाढीव कालावधीत कोणताही हप्ता भरण्यास उशीर झाल्यास त्यावर उशीर झालेल्या मुदतीसाठी व उशीर झालेल्या रकमेवर द.सा.द.शे. २% दंड व्याज आकारण्यात येईल.
- ड) वरीलप्रमाणे जास्तीत जास्त २४ महिन्यात तडजोड रकमेचा भरणा अर्जदाराने न केल्यास, अर्जदारास दिलेली सवलत रद्द करून त्यांनी यापूर्वी भरणा केलेली सर्व रक्कम प्रथम थकित व्याजापोटी व नंतर मुद्दलापोटी वसूल करून नियमित व्याजासह व इतर सर्व खर्चासह सर्व येणे रक्कम वसूल करण्याचा अधिकार बँकेस राहिल.

९) योजनेसंबंधी इतर तरतुदी

- अ) या योजनेत बदल करण्याचा अधिकार बँकांना असणार नाही.

- ब) सदर योजना स्वीकारल्यानंतर ती सर्व कर्जदारांना कोणताही भेदभाव न करता समान पद्धतीने लागू करण्याचे बंधन बँकांवर राहिल.
- क) एक रकमी कर्ज परतफेड योजनेतर्गत सवलत मिळणाऱ्या कर्जखात्यांना महाराष्ट्र सहकार नियम, १९६१ चे नियम ४९ अंतर्गत नमूद केलेली निर्लेखनाची प्रक्रिया लागू होणार नाही.
- ड) या योजनेतर्गत तडजोड केलेल्या खात्यांची सर्व माहिती वार्षिक सर्वसाधारण सभेने नोंद घेण्यासाठी पुढील वार्षिक सभेस, स्वतंत्र विषयाद्वारे देण्याचे बंधन बँकांवर राहिल.
- इ) या योजनेतर्गत होणाऱ्या वसुलीवर सरचार्ज लागणार नाही.
- फ) जामीनदार हे सहकर्जदार असल्याने या योजनेतर्गत कर्जदाराने अर्ज केला नाही तर तो जामीनदारांनाही अर्ज करता येईल.
- ग) सदर योजना ही राज्यातील मल्टीस्टेट सहकारी बँका सोडून इतर सर्व नागरी सहकारी बँकांना लागू राहिल.
- ह) सदर योजनेबाबत **यापूर्वी शासनाने जाहीर केलेल्या एकरकमी कर्ज परतफेड योजना दिनांक १६.३.२०१६ सोबतची** परिशिष्ट - ब (तडजोडीचे सुत्र), परिशिष्ट - क (अर्जदाराने करावयाच्या अर्जाचा नमुना), परिशिष्ट - ड (मंजुरी पत्राचा नमुना), परिशिष्ट - इ (वार्षिक सर्वसाधारण सभेसमोर द्यावयाची माहिती) **व्याजदरातील योग्य त्या बदलासह या योजनेस लागू राहतील.**

१०. योजनेची प्रसिध्दी व प्रचार

या योजनेचा अधिकाधिक कर्जदारांना व बँकांना फायदा घेता यावा व बँकेकडील एन.पी.ए. कमी होण्यास मदत व्हावी या दृष्टीने आवश्यक ती प्रसिध्दी व प्रचाराची मोहिम नागरी बँकांच्या संघीय संस्थांनी हाती घ्यावी.

११. योजनेचे सनियंत्रण व अहवाल सादर करणे

सदर योजनेची प्रभावी अंमलबजावणी होण्याच्या दृष्टीने सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, पुणे यांनी वेळोवेळी आढावा घेऊन या योजनेचे सनियंत्रण करावे व योजनेच्या प्रगती व फलनिष्पत्तीबाबत संबंधित संस्था व क्षेत्रीय यंत्रणांकडून माहिती घेऊन दर तीन महिन्याने शासनास अहवाल सादर करावा.

(रमेश शिंगटे)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन